



Remissvar från Älvdalens kommun gällande "Jakt och fiske i renbetesland" (SOU 2023:46)

Datum: 2024-05-21

## Inledning

Älvdalens kommun välkomnar möjligheten att kommentera delbetänkandet "Jakt och fiske i renbetesland". Som samisk förvaltningskommun och en region med en rik historia och betydande besöksnäring, är det viktigt att skapa en lagstiftning som balanserar samiska rättigheter med lokalbefolkningens behov. Det är viktigt att notera att detta remissvar enbart avser förhållandena inom Älvdalens kommuns gränser.

## Historisk kontext

Älvdalens unika historia, där renskötseln baseras på två kungabrev och där Särna och Idre socknar blev svenska 1645, understryker behovet av att bevara ett i stort sett väl fungerande regelverk för jakt och fiske i relation till renskötsel. Dessa historiska förhållanden gör det opraktiskt att genomföra större förändringar i hur jakt och fiske upplåts, särskilt i ljuset av HD-domen angående Girjas sameby.

## Kommunens roll och samiska rättigheter

Som samisk förvaltningskommun har vi ett särskilt ansvar att bevara och stärka det sydsamiska språket, den samiska kulturen och renskötseln. Vi stödjer fortsatt dialog och samråd mellan Idre sameby, statliga myndigheter och kommunen för att främja ömsesidig förståelse och respekt.

## Besöksnäringen och lokalbefolkningens behov

Vi ser den viktiga roll som jakt och fiske spelar för vår ekonomi och kultur. Lagstiftningen bör främja tillgänglig och rättvis tillgång till dessa resurser för alla, utan att detta sker på bekostnad av de samiska rättigheterna.

## Urfolkets rättigheter och lokala förhållanden

Vi uppfattar att de förändringar som föreslås i närtid i stort sett inte innebär några större skillnader för vår kommun och har därför inga synpunkter på dessa. Vidare menar kommunen att alla samebyar på grund av regionala skillnader som klimat, rovdjurstryck och olika näringars påverkan inte har samma och därmed rättvisa förhållanden när det gäller renskötseln. Detsamma anser kommunen gälla när det kommer till möjligheten att ha samma rättigheter för alla samebyar. Det skiljer så mycket mellan olika delar av renbeteslandet när det gäller konkurrens om markanvändning och andra historiska skäl att Älvdalens kommun inte ser det som möjligt att ansvaret för upplåtelse av jakt och fiske överlämnas till Idre sameby enligt Girjasdomen.

## Förslag till åtgärder

Vi föreslår en fortsatt stark samrådsprocess som tar hänsyn till våra unika lokala förhållanden och historiska kontext.

Flexibla förvaltningsmodeller bör utvecklas för att anpassa lagstiftning baserat på regionala och lokala behov.

#### **Avslutande kommentarer**

Älvdalens kommun är engagerad i att arbeta för en inkluderande, rättvis och hållbar förvaltning av våra naturresurser. Vi ser fram emot att aktivt delta i fortsatta dialoger och processer som syftar till att förbättra förvaltningen av jakt och fiske i renbetesland.

2024-06-07

Samhällsutvecklingsförvaltningen

Dnr KS 2024/119

Regeringskansliet

Landsbygds- &amp;

infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet

## Synpunkter från samiska rådet i Älvdalens kommun med anledning av kommunstyrelsens remissvar

(Ert diarienummer LI2023/03401)

Kommunstyrelsen har den 21 maj 2024 fattat beslut om remissvar på Renmarks-kommitténs delbetänkande, Jakt och fiske i renbetesland SOU 2023:46, utan att samiska rådet har fått möjlighet att ha inflytande över remissvaret. Det strider mot bestämmelsen i 5 § minoritetslagen som ger samer rätt att ha inflytande i frågor som berör dem.

Om samiska rådet fått ha inflytande över innehållet i remissvaret hade kommunen kunnat uppfylla sin skyldighet att enligt 4 § minoritetslagen främja samers möjlighet att i Älvdalens kommun behålla och utveckla sin kultur där den naturbetesbaserade renskötseln är central.

Att främja samers möjlighet att kunna behålla sin kultur innebär i det här fallet att kommunen borde:

- stötta ett klarläggande av om samer i Älvdalens kommun har längre gående rättigheter på grund av urminnes hävd på statlig fjällmark som är åretrunt-mark för renskötsel
- stötta en ordning som innebär att konkurrerande markanvändning som jakt och fiske på statlig åretrunt-mark i Älvdalens kommun inte bedrivs så att den skadar renskötseln

Samiska rådet kommenterar dessa två punkter och Älvdalens kommunstyrelsens remissvar nedan.

### **Ett klarläggande av Idre samebys rätt till jakt och fiske på statligt ägd mark inom åretrunt-marker i Älvdalens kommun**

Samiska rådet anser inte att Renmarkskommittén har haft tillräckligt underlag för att dra de slutsatser de gör i sin kartläggning. Mer djupgående undersökningar av

historiska förhållanden behövs för att klargöra samers rätt till den statliga åretrunt-marken i Älvdalens kommun.

Renmarkskommitténs bedömning att uppehåll i samisk närvaro i Dalarna beroende på att samer fördrivits från markerna av myndigheter eller bybor kan leda till rättsförluster för samer är enligt samiska rådet etiskt ohållbar. Att samer på grund av att de har tvingats flytta skulle kunna förlora sin möjlighet att upparbeta rättigheter som grundar sig på urminnes hävd, är enligt samiska rådet inte etiskt försvarbart.

När det gäller konkurrerande markanvändning anser samiska rådet att det behövs mer forskning om den konkurrerande markanvändningen varit sådan att den utesluter att samer kan ha rättigheter på grund av urminnes hävd till jakt och fiske i fjälltrakterna. Samiska rådet anser att sådana rättigheter i vart fall kan ha uppkommit i delar av fjällmarken. Forskning om det förhåller sig så bör bekostas av staten för att klargöra samers rätt till marken (jfr innebörden av artikel 14.2 ILO-konvention nr 169).

### **En ordning som innebär att konkurrerande markanvändning som jakt och fiske på statlig åretrunt-mark i Älvdalens kommun inte bedrivs så att den skadar renskötseln**

Samiska rådet anser att samer i Idre sameby i Älvdalens kommun har en lika stark rätt att bedriva renskötsel på statlig åretrunt-mark som samer i andra samebyar har. Denna rätt som kommunen i sitt remissvar uppger att de respekterar, innebär att annan verksamhet som exempelvis jakt och fiske inte kan tillåtas på fjällmarken om den skadar renskötseln (jfr 30 § rennäringslagen och proposition 1992/93:32 s. 98. Där framgår det att om staten som markägare vidtar åtgärder som visserligen inte innebär avsevärd olägenhet för renskötseln men ändå skadar den, så kan staten bli skadeståndsskyldig gentemot renägarna).

Eftersom samer i Älvdalens kommun har en juridisk skyddad rätt att bedriva renskötsel på statlig fjällmark i kommunen så ska den tillfälliga regleringen i rennäringslagen, som kommittén föreslår, gälla även för Idre samebys åretrunt-marker. Samiska rådet vill poängtera att det är viktigt att det säkerställs att tjänstemän på länsstyrelsen som ska fatta beslut om upplåtelse av jakt och fiske på renarnas åretrunt-mark har tillräcklig kunskap om renens behov och renskötseln. Annars kan de inte avgöra om en upplåtelse av jakt och fiske innebär mer än ringa olägenhet för renskötseln.

Samiska rådet vill understryka att det inte bara är jakt och fiske som i dagsläget innebär ett intrång i den naturbetesbaserade renskötseln. Renskötseln är idag

utsatt för alltmer konkurrens från annan markanvändning. Det handlar om konkurrens från bl.a. storskaligt skogsbruk, vindkraft, gruvbrytning, rovdjursförekomst och turism med jakt och fiske. Den sammanlagda negativa påverkan av all konkurrerande markanvändning innebär ett hot mot den naturbetesbaserade traditionella samiska renskötelsen. För att renskötelsen och den traditionella kunskap som den är bärare av ska kunna fortleva, krävs att alla typer av konkurrerande markanvändning som äger rum på renbetesmark, sker med tillräcklig hänsyn för renskötelsen.

Älvdalens kommun skriver i sitt remissvar att ” Vi ser den viktiga roll som jakt och fiske spelar för vår ekonomi och kultur. Lagstiftningen bör främja tillgänglig och rättvis tillgång till dessa resurser för alla, utan att detta sker på bekostnad av de samiska rättigheterna”. Det samiska rådet påminna om den skyldighet kommunen och staten har att främja samers möjlighet att behålla och utveckla sin kultur både enligt grundlagen och minoritetslagen. Den innebär att både kommunen och staten när de väger olika faktorer mot varandra är skyldiga att lägga särskild vikt vid att samer ska ha möjlighet av att kunna fortsätta med naturbetesbaserad renskötsel som en central del av samisk kultur. När länsstyrelsen eller kommunen överväger att upplåta mark som är viktig för renskötelsen till annan konkurrerande markanvändning som turism, jakt eller fiske m.m. ska staten och kommunen tillmäta samers möjlighet att fortsätta med sin renskötsel särskild vikt (se NJA 2020 s.3 p.92).

Det skissade förslaget från Renmarkskommittén innebär att samebyn själv ska kunna besluta om var och när jakt och fiske ska upplåtas med hänsyn till renskötelsen. Det förslaget anser Samiska rådet ger det bästa skyddet för renskötelsen på åretrunt-markerna eftersom renskötarna är de som har bäst kunskap om hur och var jakt och fiske kan ske utan att renskötelsen skadas. Samiska rådet har inget emot att samebyn inte ska kunna neka upplåtelser om det inte finns sakliga skäl med hänsyn till renskötelsen.

Det som däremot oroar är att det inte finns garantier för att den nämnd som ska utöva tillsyn över upplåtelser på statlig åretrunt-mark tycks sakna en samlad kompetens för att avgöra när det finns sakliga skäl att neka upplåtelser med hänsyn till renskötelsen. Den ledamot som föreslås från renskötelsen tillsammans med ledamoten från SLU får förutsättas ha den rätta kompetensen om renens behov och renskötelsen. Men de är i minoritet, två av sammanlagt sex föreslagna ledamöter.

Samiska rådet anser därför inte att det finns någon garanti för att nämnden har den kompetens som krävs för att kunna bedöma om upplåtelser av jakt och fiske på

åretrunt-markerna kan ske utan att skada renens livsmiljö och renskötseln. Risker finns därför att tillsynen kan leda till att upplåtelser av jakt och fiske som skadar renskötseln kommer att ske. För att naturbetesbaserad renskötsel uthålligt ska kunna bedrivas på statlig åretrunt-mark anser samiska rådet därför att sammansättningen av nämnden ska ändras så att majoriteten av ledamöterna har en garanterad renskötselkunskap.

Älvdalens kommun ställer sig inte bakom det skissade förslaget i sitt remissvar. De skriver ”*Det skiljer så mycket mellan olika delar av renbeteslandet när det gäller konkurrens om markanvändning och andra historiska skäl att Älvdalens kommun inte ser det som möjligt att ansvaret för upplåtelse av jakt och fiske överlämnas till Idre sameby.*” Samiska rådet förstår detta argument som att eftersom det inte är bevisat att samer i Älvdalens kommun har ensamrätt till jakt och fiske så kan inte Idre sameby vara den som upplåter jakt och fiske. Samiska rådet vill å sin sida påpeka att det avgörande skälet för att samebyn ska vara den som upplåter jakt och fiske är att det är att det innebär en garanti för att jakt och fiske inte tillåts om det skadar samebyns rätt till renskötsel på åretrunt-markerna i fjällen. När det gäller lokalbefolkningens och besöksnäringens behov av jakt och fiske tillgodoses det genom att det måste finnas sakliga skäl för samebyn att med hänsyn till renskötseln neka upplåtelser. Det kommer enligt det skissade förslaget både utövas tillsyn över samebyns upplåtelser av jakt och fiske och finnas möjlighet att överklaga samebyns beslut till domstol. Det borde vara tillräckligt för att lokalbefolkningen och besöksnäringen ska kunna känna sig trygga att de kan utnyttja jakt och fiske på renarnas årettunt-mark i den omfattning som är möjlig utan att skada renskötseln.

### Samsyn

Älvdalens kommun anger i sitt remissvar ”*Vi stödjer fortsatt dialog och samråd mellan Idre sameby, statliga myndigheter och kommunen för att främja ömsesidig förståelse och respekt.*” Med respekt för samers rätt till inflytande innan kommunen fattar beslut i frågor som berör samer och respekt för att samers rätt till renskötsel, ser samiska rådet fram emot att vi ska kunna nå fram till en samsyn som gör att samisk kultur och renskötsel kan fortleva i Älvdalens kommun.

Samiska ledamöterna i Samiska rådet  
Älvdalen Tjielte